

2017 - Anul tribuniștilor memorandiști (XIII):

Lumea prin care am trecut

„Săracii de ei ... nu sunt vinovaţi că n-au avut parte să fie români!” –
„Mulţimea cea mare a poporului, prostimea cea cu bun-simţ, ţinea însă cu împăratul”

Toţi tinerii tribunişti, veniţi din cuprinsul Transilvaniei, cunoşteau evenimentele pe care le-au trăit moşii şi strămoşii lor. De la înaintaşii lor cunoşteau folclorul local dar şi idealurile bunicilor şi părinţilor. Nu întâmplător Ioan Slavici relatează, în „*Lumea prin care am trecut*” crâmpoie din evenimentele ce i-au marcat copilăria la Şiria, satul unde a avut loc capitularea trupelor revoluţionare maghiare în 1849:

«Având să descriu lumea prin care am trecut, nu pot să-ncep decât de aici, unde m-am născut, unde mi-am petrecut copilăria şi cea mai frumoasă parte a tinereţii, unde au fost aşezate temeliiile vieţii mele sufleteşti. Cu naşterea se-ncepe viaţa trupească, cea sufletească e plămădită-ncetul cu încetul potrivit cu felul de a fi al acelora cu care ne petrecem zilele copilăriei şi ale tinereţii. (...)

Pretutindeni pe unde mă duceam, oamenii mă îmbrăţişau cu dragoste, încât minune nu-i dacă m-am pătruns în curând cu gândul că lumea e alcătuită din oameni care mă iubesc şi pe care am decis să-i iubesc şi eu. Abia acum, la zile de bătrâneţe, îmi dau seamă că această dragoste obştească se mărgineşte la români. Orişicâtă silinţă mi-aş da, nu reuşesc să-mi aduc aminte vreun praznic, vreo ospetie ori vreo petrecere de orişice fel la care luau parte şi unii dintre cei ce nu erau români.

Nu trăiau românii împreună, ci alătura cu ceilalți, ce-i drept în bună pace, dar nu împreună. Nu tot așa și eu, deși mama stăruia cu multă hotărâre în gândul ca cu străini din același blid să nu mănânci. (...)

Izbucnind la 1848 răzmerița, așa zisa inteligență a românilor din Podgorie s-a dat în partea maghiarilor, care-i ademeniseră cu gândul că se luptă pentru libertate, egalitate și frățietate. Erau în dieta de la Dobrițin chiar trei deputați dintre românii din Podgorie: Gheorghe Popa, Sigismund Popovici, fiul protopopului de la Șiria, și Sigismund Borlea, tot șirian, vărul mamei, și mai târziu înverșunat luptător contra asupritorilor maghiari.

Mulțimea cea mare a poporului, prostimea cea cu bun-simț, ținea însă cu împăratul.

Mergând deci vestea că Bem, un revoluționar polonez intrat ca general în oștirea maghiară se pregătește să-nainteze prin Șiria spre Valea Crișului, ca să-l lovească din coaste pe Avram Iancu, șirienii i-au ridicat pe podgoreni, pe pădureni și o parte din luncani și i-au adunat la Șiria, ca să ție pept cu oștirea lui Bem. (...)

În timpul copilăriei mele mai steteau furcile lângă drumul Aradului și noi copiii ne jucam pe movila sub care mi se spunea că zac osemintele celor căzuți jertfă urgiei omenești. O țineau minte șirienii aceasta și ne învățau să cântăm:

„Pe drumul Aradului/ Paște murgul Iancului/ Cu frâul între picioare/ Și cu șaua pe sub foaie.”

Afară de șvabii și de maghiarii de la marginea satului, mai erau la Șiria, risipiți mai ales pe drumul Aradului, meșteșugari, negoțatori ori cârciumari, unii șvabi, alții maghiari. (...)

Vrajba din timpul revoluțiunii nici după capitalațiune nu s-a potolit, și românii, care erau în număr covârșitor și ca oameni ai împăratului se mai socoteau în rândul învingătorilor, dispuneau în treburile satului după buna lor chibzuință. Le dedeau, ce-i drept, celorlalți câteva locuri în consiliul comunal, dar aceștia nu erau mulțumiți. Au urmat deci certuri și încăierări, în urma cărora câțiva dintre șirienii mai colțoși au ajuns să fie închiși în cazematele răcoroase din cetatea Aradului.

Mi se spunea că românii, socotindu-se nedreptățiți, au luat hotărârea de a se duce până la împăratul, și doi dintre dâșii, dacă mi-aduc bine aminte, Pavel Ardeleanu și Petru Ciobanu, oameni nu numai deștepți, ci și chipeși, au plecat la Viena. Ei au făcut lungul drum pe jos, căci în gândul lor la împăratul nici călare, nici în trăsură nu se merge.

Aflând-o aceasta, împăratul, atunci tânăr, i-a primit cu multă bunăvoință. I s-au plâns de neîncetatele certuri din satul lor și l-au rugat că, de dragul bunei păci, să încuviințeze ca la Șiria să fie în viitor două administrațiuni comunale, cum sunt și două biserici și două școli: una pentru români, iar alta pentru toți ceilalți împreună. Deși românii și ceilalți își aveau atât casele, cât și celelalte averi nemișcătoare una peste alta și averile comunale nu puteau fi împărțite, împăratul a rânduit să se ție seamă de dorința românilor, și la Șiria ne-am pomenit cu două primării, ceea ce era foarte bine, căci oamenii trăiau în pace și-n bună înțelegere. După încheierea pactului dualist, guvernul ungar a luat dispozițiunea ca să se stabilească iar la Șiria o singură administrațiune comunală. În curând însă iar au fost înființate cele două primării, căci așa purtau sătenii mai ușor și mai bine grijă de treburile lor, fie comune, fie comunale. Se vor fi mai certat din când în când românii între dâșii, dar cu șvabii și cu maghiarii nu se mai certau. Abia dar târziu de tot, cu câțiva

ani mai înainte de a fi izbucnit războiul așa-zis mondial, a făcut guvernul ungar unirea definitivă a administrațiilor comunale la Șiria.

Eu mi-am petrecut și copilăria și anii tinărețelor în vecinătatea primăriei maghiare, deși noi, cu toate ale noastre, ne țineam de primăria românească. Stând mai târziu de vorbă cu mine însumi, mi-am dat adeseori silința de a mă dumiri asupra obârșiei din care pornește acest principiu al despărțirii cetățenilor după naționalități. Mi se părea că el e un fel de plăsmuire a metropolitului Andrei (n.r. Șaguna), care atât de mult a ostănit pentru ca să pună capăt luptelor dintre români și sârbi prin așa-zisa despărțire hierarhică și care în toate memoriile adresate împăratului a stăruit ca și-n alte afaceri culturale să se facă asemenea despărțiri. Încetul cu încetul am fost însă covârșit de gândul că mai presus de toate înțeleptul arhieru a stăruit în toate împregiurările asupra acestui principiu, pentru că el se potrivește cu firea cea adevărată și cu felul de a fi și de a sâmti al românului. Pe șirieni nu alții i-au înduplecat să ceară primărie deosebită pentru sine înșiși: îndemnul acesta era pornit din dorința de a trăi în bună pace alături de șvabii și cu maghiarii.

„Când întâlnești în calea ta un român - îmi zicea mama, să-i zici: «**Bună ziua**», dar maghiarului să-i zici: «**Jo napot!**», iar neamțului: «**Guten Tag!**», și treaba fiecăruia dintre dânșii e cum îți dă răspuns. Tu datoria să ți-o faci și față cu cei ce nu și-o fac pe a lor față cu tine.” Ea mă muștra deci cu multă asprime când afla că strig și eu „**Ungur bungur!**” și „**Neamț cotofleanț!**”. „Sărăcii de ei - îmi zicea - nu sunt vinovați că n-au avut parte să fie români!”.

În gândul lumii, din care dânsa făcea parte, vinovat, chiar greu vinovat era cel ce prin purtările sale îi făcea pe ai săi fie de rușine, fie mai ales urgisiți. „Supărarea - îmi zicea mama - orișicât de adâncă ar fi ea, de azi pe mâine să n-o duci. Serile să nu te culci mai înainte de a te fi împăcat cu toți ai tăi, căci pe cel ce adoarme supărat îl ispitește Necuratul prin somn. Cu aceia dar cu care dintr-un blid nu mânânci să nu te superi, căci cu dânșii foarte cu anevoia ajungi la mpăcare.”»

(va urma)

Marius HALMAGHI

Sursa online:

<http://www.tribuna.ro/stiri/cultura/2017-anul-tribunistilor-memorandisti-xiii-124775.html>

The screenshot shows a web browser window with the URL www.tribuna.ro/stiri/cultura/2017-anul-tribunistilor-memorandisti-xiii-124775.html. The page header includes the Tribuna logo with the tagline "Dintotdeauna pentru totdeauna!", a "sm:Credit" advertisement, and a navigation menu with categories like Eveniment, Actualitate, Stiri de pe strada mea, Sport, Cultura, Sanatate, Timp liber, Tribuna femeilor, and Descopera lumea. The main content area displays the article title "2017-Anul tribuniștilor memorandiști (XIII): Lumea prin care am trecut" with a sub-headline "Lumea prin care am trecut" and a quote: "Cu nașterea se-ncepe viața trupească, cea sufletească e plămădită-ncetul cu încetul". The article is dated 26.03.2017 22:29, has 125 visualizări, and 0 comentarii. There are social media sharing buttons for Facebook, Twitter, and Email. A search bar is visible on the right side of the page.